

GAZETA

MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR

BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară :		Abonamentul în România și străinătate :	
Pe an	6 cor.—	Pe an	8 lei.—
Pe șese luni	3 cor.—	Pe șese luni	4 lei.—
Un număr 30 bani.			

Redacția și Administrația : Cernăuți, Str. Francisc 42.

Școalele particulare românești.

Semnele cele mai distinctive în manifestarea aspirațiilor naționale ale unui popor și dovada principală a existenței unor astfel de aspirații sunt pretensiunile lui pe terenul școlar. Școala este ca un steag, înălțat în vederea tuturor pentru a deosebi o tabără de alta. Pentru aceea dușmanii noștri naționali totdeauna au căutat să sporească cât de mult școlile lor, nimicind pe ale noastre, pentru a înșela lumea asupra numărului nostru și a câștiga o armă mai mult pentru nimicirea noastră etnică prin rutenizare: tocmai așa precum pe câmpul de războiu dușmanii năvălesc mai ales asupra steagului științei, căzând steagul, oastea se răsipește. Și, cu ajutorul organelor administrative, priincioase Rutenilor, ei au și reușit a schimba o mulțime de școale românești în școale mixte și pe urmă în școale curat rutene.

Când au băgat Românii sama ce pericol amenință existența lor etnică, ei au început a remonstra contra unor încălcări ca aceste ale drepturilor lor, însă nu au fost ascultați, iar conducătorii lor aleși, deputații, erau sau prea îndolenți, sau slabi, sau fricoși, și astfel bieții oameni erau lăsați pradă abuzurilor satrapilor administrativi și mai ales unui inspector à la Tumlirz. Presa noastră înregistra în toate tonurile lamentării, rareori cu o energie mai agresivă, aceste stări triste pe care nu se afla vrednicie în corpul nostru național, ca să le înlăture. Persoanele stăpânirii lăsau cererile Românilor pe

terenul școlar neresolvite cu zeci de ani, până ce abia greva din Mihalcea li-a arătat ce joc periculos își permit cu un popor care nu lipsește dela datoriile sale către stat, care este însă scurtat în drepturile sale.

Dar ce să vezi! Școalele rutene, cari prin abuz au înlocuit în atâtea sate pe cele românești, își făcuse efectul: prin influența lor, sporită prin activitatea agitatorică a învățătorilor ucraini, se dăduse un avans puternic rutenizării prin elemente slave ce resar orișunde ca sămânța de spin adusă de vânt, și astfel stăpânirea, dacă se îndupleca să trimită vr'o comisie spre cercetare la fața locului, putea să obiecteze, că lipsește numărul copiilor români cerut de lege pentru a deschide o școală publică românească. Deci s'a arătat că, Români, dacă ar aștepta dela stăpânire repararea prin școli publice a daunelor naționale ce le-au îndurat până acuma, nu ar ajunge nici-când nimica. Mai rămâne un singur mijloc de scăpare, un mijloc la care sunt mărginite naționalitățile unui stat poliglot lipsit de o organizare politică modernă, cum e Turcia, sau ale unui stat înzestrat cu legi moderne, dar unde domnește o barbarie zugrumătoare de orice libertate națională, cum e Mongolia europeană din șesul Panoniei: acest mijloc e școala particulară. Un noroc că legea școlară prevede astfel de școli, și așa în multe comune, Români bucovineni au putut recurge la acest mod de scăpare.

Și așa, avem școale românești particulare în sate cari se credeau multă vreme pierdute, mai ales în părțile răzășești. Ele au trecut peste greutatea începuturilor, împlinindu-și un an de existență și dând rezultate îmbucurătoare: elevii lor au dat examene la școale publice din orașe sau în sate apropiate. Anul acesta, numărul copiilor înscriși la aceste școale a sporit, prin sucrescență, iar școalele publice ucraine rămân deserte. Aceste progrese ne bucură, dar ele și pretind o sporire a jertfelor noastre materiale.

Aceste jertfe le-a suportat în anul trecut aproape în întregime „Societatea pentru cultura și literatura română“, însă reușita deplină pe acest teren de muncă o poate asigura numai națiunea română, respunzând la apelul Societății prin care i-se cere sprijinul material, căci fondurile Societății nu pot ajunge pentru a duce la bun sfârșit o întreprindere ce coastă sute de mii de coroane.

Acum să vedem cum se prezintă nădejdea în sprijinul națiunii! În „Viața nouă“, neobositul luptător pe terenul național d. consilier consistorial Dionisie Bejan, publică pe lângă un preliminar al cheltuielilor necesare pe 5 ani pentru susținerea școalelor particulare, și lista acelor persoane cari au trimis până acuma

declarații de contribuire. Din această listă vedem că Societatea a primit ceva peste o sută de declarații cu o contribuire de 20 de mii (a șasesprezecea parte din suma necesară). Dacă considerăm că acești contribuenți sunt abia a douăzecea parte din numărul celor ce s'au luat în vedere (peste 2100), am putea să ne așteptăm la succese frumoase. Însă nu putem fi prea optimiști dacă vedem că după două luni dela expediarea apelurilor, abia ceva peste o sută de binefăcători s'au anunțat. Să presupunem de-ocamdată că timpul călătoriilor, al concediilor și vacanțelor este de vină că încă prea puține declarații au fost semnate. Așteptăm totodată mult dela efectul ce va trebui să facă asupra spiritului de jertfă sau măcar ambiției multora publicarea listei contribuenților.

Dar cu prilejul acesta ne simțim datori a atinge și un rău care adese zădărnicește cele mai frumoase acțiuni și cele mai curate intenții: politicianismul. Mișcarea națională românească pe terenul școlar, aceasta o va concede oricine dacă e sincer, este cea mai de samă acțiune în interesul neamului, și totuși se află oameni, cari nu se mulțimesc nici măcar a refuza în tăcere societății sprijinul ce li-i cere, dară încă crede de cuvîntă a răspunde în scrisori jignitoare, zicînd că, unde stă în comitet cutare (odată apararist, altă-dată democrat), respectivul nu dă nici un ban! E o adevărată rușine că sunt și indivizi atât de orbiți de patimă, încât să caute a compromite cu intenție o întreprindere atât de eminent națională, pe astfel de motive.. Să nădăjduim însă că rugăminti de aceștia vor fi numai puțini și că majoritatea celor ce pot ajuta vor da cu dragă inimă obolul lor pentru binele națiunii.

Apelăm deci la tot Românul să aibă în vedere numai scopul mărei ce-l urmărește Societatea pentru cultură și să nu se lase stăpînit de nici o considerație politică sau personală. Căci, pentruca să se încredințeze că acțiunea aceasta nu urmărește înălțarea sau surparea unui partid sau a altuia (dacă scopul ca atare nu-i este destul de sfînt!), să citească lista celor ce au contribuit pînă acuma: acolo nu va afla nici un politician, fie mic sau mare, fie apararist sau democrat!... Despre politicieni, de-ocamdată atîta.

Ucrainii ne fură copiii.

Rutenii pentru a-și crea un strat de intelectuali recurg la toate mijloacele și fac propagandă îndeosebi între răzeși pentru școalele lor. Ei nu se mărginesc însă numai la o reclamă cu vorbe, ci

pun în perspectivă diferite avantagii și sprijiniri celor pe care caută să-i atragă la ei, ba se întâmplă une-ori că ei apucă chiar din drum copii de-ai noștri și-i bagă la internatul lor, pentru a-i face ucraini. Așa încap nu odată copii de răzeși pe mâinile lor și căpătând creșterea în spiretul ucrain nu vreu nici să mai știe de trecutul lor dacă și-au isprăvit școlile. Nu numai atâta, dar așa niște copii nu mai ascultă nici de părinții lor și nu li dau nici chiar cinstea cuvenită aceluși tată și acelei mame cari au adus jertfe grele pentru a-l face domn pe feciorașul lor. Părinții poate nu odată au dus foame cu toată familia acasă, dar feciorului i-au dus tata sau mama în spate ce-i trebuie să nu ducă lipsă în oraș.

În așa chip ne combat Ucrainii de acolo chiar cu oamenii noștri din cari fac dușmăni aprigi ai Românilor și Ianiciari ai Ucrainismului. Acum câțiva ani umblă Klym, un profesor dela gimnaziul al II-lea din Cernăuți, adică gimnaziul rutean, dela casă la casă unde știa că stau copii de Români la gazdă și făcea propagandă pentru școalele așa zise ucraine. Și din lipsă de control în privința acestora din partea Românilor, cari nu-și bat capul cu nimicuri de așa fel, au avut Rutenii adese succes cu propaganda lor.

Acuma toamna se împlinește anul când s'a constatat, că d-na Halip, soția unui consilier consistorial care și dânsul s'a atașat ucrainilor și și-a vândut neamul său pe postul de consilier în consistor, înlesnește bărbatului său misiunea ce a căpătat-o acesta cu postul de-odată și face propagandă ucraină ziua mare pe drum în fața lumii întregi. D-na Halip își alege ca teren de activitate națională strada Cherescul, chiar la poarta „Asilului“ pentru copiii noștri. Și venea regulat în fiecare zi săptămâni dearându-l d-na Halip și se posta la poarta asilului pe timpul când ieșeau copiii din institut până ce nu reuși a scoate doi copii din „Asilul“ românesc ca să-i bage în „Ohronca“ ucraină. Și ce făgăduinți minci-noase a făcut d-na Halip ca să scoată copiii dintr'un institut românesc? A zis că copiii vor fi crescuți gratuit până la 24 ani și de acolo vor căpăta oareșcare zestre etc.

Ne mărginim la aceste două exemple, dar să nu se creadă că sunt unice. Am putea să mai numărăm și alți agitatori ucraini de felul celor amintiți.

Pe când însă până acuma agitatorii aceștia căutau să captureze copii dela țară, acuma, în timpul din urmă, s'au aruncat sumedenie de agitatori ucraini în special cateheții din oraș dela școale populare și dela cele mijlocii asupra suburbiilor noastre. Ca niște cioare ce caută hoit împlă popii ucraini agitând prin suburbiile la

populația românească din mahalalele Cernăuțului căutând lipași pentru crezul ucrain. Încă pe timpul recensământului fură denunțați cateheții ucraini că împlă cu agitații de ucrainism pe la suburbieni, dar atunci erau și ai noștri pe pază și osteneala acestor agitatori nu făcu mare ispravă. Acuma ai noștri dorm pe laurii izbânzii că au câștigat vr'o patru mii de locuitori în Cernăuți și și suburbii în deceniul din urmă, pe când contrarii lor, ucrainii, lucrează sistematic mai departe și scormonesc terenul românesc în toate părțile, nestingheriți de nimene.

Pe cât de frumos avânt a luat chestia noastră națională la țară, pe atât de mare e primejdia în Cernăuți și suburbii unde e mai lesne de dezvoltat o activitate națională rodnică, fiind concentrați atâția intelectuali în mijlocul orașului care s'ar putea înhăma la munca națională. Trebuie Români să se deprindă a ocoli măcar Dumineca și serbătoarea cafenelele orașului și să jertfească cele două-trei ceasuri pe săptămână pentru luminarea suburbienilor și pentru deșteptarea straturilor de jos a poporului.

Căci dacă de o parte, se lucrează sistematic și neîntrerupt, de alta însă nu urnește nime din loc atunci să nu ne surprindă peste câțiva ani o situație din care ne vom alege cu pierderi naționale la care nu ne așteptăm. Mai dăunăzi am auzit plângeri din Mămărești, că ucrainismul progresează pe șama Românilor neapărați de nimene, altă dată am căpătat vești întristătoare din Caliceanca, ba chiar din Roșă și nicăiri nu vedem un început de pornire pentru a lua în scut pe cei neorientați și neînvațați.

Mișcarea Răzeșilor și Mazililor din Bucovina.

Dacă în Bucovina există o mișcare serioasă, cinstită și pătrunsă de idealul pentru care luptă, atunci e aceia a Răzeșilor și Mazililor. Începutul a fost modest, tăcut, fără spirit de reclamă, spirit, care de altfel, stăpânește anumite mișcări supt masca de apărare a țărânimii; pornirea luptei Societății Răzeșilor și Mazililor părea, acum câtva timp, o riscare de energii și de avere cu editarea gazetei lor. Dar de la cel dintăiu număr al foii și până astăzi s'a putut urmări ca un fir roșu problema anevoioasă, pe care coborătorii din răzeși și mazili și-o impuseseră: învierea conștiințelor românești înnăbușite de puvoiuil rutean. Din fiecare număr al foii auziai glasul dureros, pe care încă Alecsandri îl ridicase:

„Hai cu Domnul Sfânt,
 „Haidem peste Prut,
 „S'apărăm pământul
 „Care l-am avut!

Pentru Societatea Răzeșilor și Mazililor se împlinește un an de stăruitoare muncă, de sacrificii, în schimbul cărora fiecare Român de bine privește cu mulțămire sufletească roadele aduse. Căci, fără îndoială, dacă, la penultima conscripție, din 1990, Românii bucovineni stăteau cu 229.018 față de 297.798 Ruteni, iar, la cea din 1910, dacă Românii putură sta cu o înmulțire de 44.236 suflete câștigate în cursul celor zece ani, în fața înmulțirii rutene numai de 7.303 suflete, așa dar, dacă după zece ani Românii reprezintă 273.254 față de 305.101 Ruteni (de și un șfert și din aceștia, dacă nu și mai mulți, figurează numai pe hârtie, din grația stăpânirii), atunci această creștere a populației românești nu se explică atât prin progresul natalității românești, cât prin recâștigarea elementului pierdut, înscris la penultima conscripție la Ruteni. Această înviere a conștiinței românești în păturile de jos se datorește, în prima linie, curentului naționalist, care a început să trezească pe Bucovineni din amorțirea lor, se datorește apoi, în special, acțiunii demne de tot sprijinul și lauda a „Societății Răzeșilor și Mazililor“, care, prin cuvântări adresate celor rătăciți, prin șezători, prin petreceri, prin însuși organul „Gazeta Răzeșilor și Mazililor“, a adus aminte celor ce de abia pot îngâna limba românească sau n'o pot de loc că alta e adevărata lor obârșie, nu cea din Galiția ori Ucraina. Că doar nu Stăpânirii sau politicianilor noștri avem să li mulțămim rezultatul favorabil, deocamdată, al conscripției. Aceia, în totdeauna, au căutat să-și asigure pacea pe pielea noastră, iar unii politicieni dintre „ai noștri“ i-au dat chiar arme, care fură îndreptate împotriva noastră, cum a fost bună oară copilăreasca teorie a romanizării.

„Gazeta Răzeșilor și Mazililor“, condusă de oameni integri, însuflețiți de măreția problemei puse, oameni ca dd. profesori Ioan cav. de Cuparencu, frații Vitencu și catehetul Țopa, și-a croit un drum larg, fără să se târâie în genunchi înaintea stăpânirii, ci făcându-i, în public, reproșuri aspre, de părtenerie cu Rutenii; ea i-a dedicat chiar fostului president al țării, dlui Bleyleben, un articol de fond în termeni aspri, pe cari-i meritase de mult. Prin atitudinea ei față de guvern, „Gazeta Răzeșilor și Mazililor“ a arătat că drepturile unui popor nu se cerșesc, ci se pretind, se iau. Fără să iasă din limitele legilor, ea dădea Cesarului cele ce erau ale lui, dar

pretindea să se dea poporului românesc cele ce sunt ale acestuia. Cele mai frumoase elogii ce s'ar putea aduce inimoșilor luptători în jurul steagului Societății Răzeșilor și Mazililor e următorul gest căzăcesc: „Într'una din ședințele consiliului școlar al țării, Pihuleak, ca delegat cultural al neamului său, a declarat că Rutenii vor învăța minte pe unul din fruntașii noștri (d. consilier Bejan) și că au acuma oameni plătiți cari să-i spargă capul!” (Gazeta Răzeșilor și Mazililor, Nr. 20, anul I-ii).

Mișcarea răzeșilor și mazililor a trebuit să câștige simpatiile bunilor Români, de vreme ce ea e sinceră, precum și gazeta ei trebuia să se impună publicului românesc, de oare ce aceasta a fost în anul acesta și cea mai serioasă publicație periodică politic-culturală.

Ascultând de sfatul d-lui N. Iorga, „Gazeta Răzeșilor și Mazililor”, pe lângă programul de luptă, dezvoltat atât de frumos, a făcut un serviciu și literaturii românești prin publicarea de documente vechi, culese de prin locurile înstrăinate, documente care sunt tot odată și izbitoare argumente împotriva autorilor ideii romanizării.

Rămâne, pe viitor, încă un lucru: înlăturarea cu desăvârșire și din toate domeniile a acelor Români, cari, din interese personale, supt masca binelui obștesc românesc, pe ascuns une-ori, altă dată pe față, după cum o cere situația, nu se îndură să se desbrace de frăția cu Rutenii, acest învierșunat dușman etnic al poporului nostru.

Mișcarea răzeșilor și mazililor merită atenția și sprijinul tuturor Românilor de bine.

I. E. Torouțiu.

„Neamul Românesc“.

Catedra pentru istoria Românilor la universitatea din Cernăuți.

Studentii și Românimea din Bucovina luptă de ani de zile prin adunări, prin memorande pentru înființarea unei catedre de istoria Românilor la universitatea din Cernăuți. În urma nesincerității ce caracterizează pe profesorii germani dela această universitate, cererea justă a Românilor nu s'a împlinit nici până astăzi.

În anii din urmă studenții români dela această universitate, văzând șiretenia cercurilor universitare, s'au revoltat și au împiedecat pe profesorul rutean Milkowicz să le mai prelegă din istoria popoarelor așezate în Europa sud-estică.

Amenințați de autoritățile universitare cu relegarea, studenții au hotărât cu mare însuflețire a nu se mai prezenta la cursurile ucraianului profesor și a împiedeca cu toate mijloacele participarea la acest curs și a altora. Lupta ce se da de însuflețita studențime bucovineană, cea mai disciplinată din întreaga studențime română, crescută în școala lui Iorga și a lui Pușcariu, studențime ale cărei legături cu poporul sunt din cele mai vii, aranjând iarnă de iarnă cursuri pentru analfabeți pe seama meserjașilor români din Cernăuți și din suburbii, înființând cabinete de lectură, arcășii (societăți de pompieri) și însoțiri economice, lupta acestei tinerimi conștii de situația națională dificilă a neamului ei și a țărișoarei cu cele mai sfinte tradiții deșteaptă în oricine speranța biruinței complete.

Cu atât mai vârtos, că ea ceruse și primise și cooperarea deputaților români bucovineni în parlamentul din Viena și în urma intervenirii acestora se și dase pareni-se promisiunea din partea ministrului de instrucțiune publică după vremuri din Viena că cererea Românilor va fi luată în considerare.

Dar în Austria nestabilității politice, a schimbării de mai multe ori pe an la guvernelor, sau cel puțin în guvern, nimic nu este mai ușor decât amânarea și ocolirea împlinirii postulatelor naționale ale unuia din multele neamuri din această împărăție. Promisiunile anterioare numai leagă pe urmași.

Astfel ne-am trezit și în chestia înființării catedrei pentru istoria popoarelor resăritene a unui Român, a dlui dr. Iancu Nistor, — căci catedra ca atare există deja, sau s'a înființat o a doua catedră paralelă? — având a da în cadrul cursurilor sale o deosebită considerație istoriei Românilor.

Cunoscând în dl. Nistor pe omul întreg, energic și Românul entuziast, nu ne îndoim, că dânsul va da cea mai largă considerație istoriei Românilor. Numirea D-sale la această catedră este un câștig real pentru Românii bucovineni.

Cu recunoașterea acestui fapt însă nu ne putem reține, să nu ne exprimăm muiarea noastră, că Românii bucovineni n'au reușit să stoarcă o rezolvare întreagă a chestiei ce-i preocupă de atâția ani de zile. Contra rezistenței guvernului vienez trebuia să se folosească de cele mai extreme mijloace.

Până când va fi desconsiderat poporul nostru aici și în Austria și noi totuși voim să trecem ca cei mai răbdurii și „înțelepți” „cămenii” din întreaga monarhie? Astăzi când alte neamuri cer univerzități, sau academii, iar Rutenii chiar împărțirea Bucovinei!

După atâția ani de luptă, catedra pentru istoria popoarelor resăritene, cu limba de propunere germană, (din punctul de vedere al demnității noastre — zău slabă, slabă treabă!

„Drapelul“.

Hannibal.

Ce e cu împărțirea Bazarului în secții naționale?

În unul din numerele trecute ale revistei noastre am propagat ideea de a se secționa bazarul țării. Motivele induse au fost destul de vajnice însă ce folos nici un rezultat până azi. Influența Românilor în comitetul țării pare a fi sub zero. Cauza? Iarăș „ai noștri“. La palatul țării o mulțime de litve străine, vorba românească nu se aude de loc. Mai că toți servitorii îs mazuri din Galiția. Amploiații români îs persecutați în modul cel mai barbar. Limba românească nu se întrebuințează de loc în oficiul țării. Chiar actele adresate gazetelor românești sunt scrise în nemțește. După cum vedeți batjocură nemaipomenită. De ce să fie, deci, altfel la bazar care tot se ține de comitetul țării. Două fete străine de neamul nostru (sunt numite ca amploiate la bazarul, în care partea cea mare a tuturor lucrurilor sunt românești. Vă puteți închipui cum gospodăresc fetele aceste cu produsele artei noastre. Necunoscând ele industria noastră casnică e de sine înțeles, că aranjamentul trebuie să sufere. Dacă treci pe lângă bazar vezi rânduiala cea mai mare în vitrină. Lucrurile nu sunt rânduite de loc. Lipsă de orice sistem. Aice o cusătură românească, acolo o ploscă huțanească, mai departe ceva, un toporeț ucrain sau o drembă etc. Toate aceste răpesc farmecul cunoscut al lucrurilor noastre. Ba uneori nu se sfiesc litvele străine de a pune în vitrină, o tablă mare cu simpaticele litere slave, în care e indicat un toporeț, sau o ploscă sau o izmană roșă a unui huțan din districtul lui Coco, toate lucruri, cari se alfă într'un cot, spre a da astfel și celorlalte lucruri mai ales frumoaselor cusături românești caracterul ucrain. Acestui fapt i se mulțamește că mulți străini, mai ales cei de peste hotare, cumpără lucruri românești, pe care le țin drept ucraine. Falsificării acestei a adevărului ne putem opune numai prin despărțirea bazarului în secții naționale, care trebuie să o pretindem. O cerem numai decât.

Rugăm pe deputații noștri să facă o primblare până la Bazar, și să vadă și ei tabla cea mare rusască, să se delecteze și ei la privirea ei. Credem că domnii deputați vor împlini rugăminta

noastră, căci dela Café L'Europe până la bazar sunt numai câțiva pași. Să ne vedem cu secția românească a bazarului țării.

Rugăm pe membrele din societatea doamnelor române să întreprindă și ele o acțiune energică în chestia aceasta, căci o cere interesul neamului.

Un gimnaziu ucrain la Sirete?!

Ca un fulger din senin ne vine înainte de câteva zile vestea, că ministrul Hussarek i-a promis lui Coco un gimnaziu rutean la Sirete. Știrea aceasta a produs o indignare nemaipomenită în rândurile Românilor. Nici nu se poate altfel, căci un gimnaziu ucrain într'un oraș vechiu românesc, situat jumătate de ceas dela granița României ar însemna o pată pentru întreg neamul românesc din Bucovina. Vechiul Sirete moldovenesc, pe vremuri reședință a voievozilor moldoveni, un centru de „cultură ucraină?” Frumoasă treabă e și asta. Până unde merge dragostea guvernului pentru ucraini reiese din faptul că li se dau imediat trei clase de-odată. N'a cerut poporul gimnaziul ucrain, căci în districtul Siretelui sunt partea cea mai mare Români, iară poporul rutean n'are nimic a face cu Ucrainii, și e mare contrar al lui Stocki și Coco Wassilkō. Pentru cei câțiva măturători de stradă din Sirete deci un gimnaziu! Departe am ajuns. Ce să se întâmple acuma cu populația românească care are majoritatea în acest district? Se poate o nedreptate mai mare? Noi credem că nu. Rusalăii vor să ajungă numaidecât numărul gimnaziilor românești, și de aceea a cerut Coco încă un gimnaziu și anume la Siret, pentrucă acolo n'au ucrainții nici o putere. Cum stăm acuma cu gimnaziile românești în țară o știm cu toți, o știm foarte bine, căci d. Greciuc ne-a informat prin broșura sa. E drept că avem 4 licee românești pe hârtie, de fapt însă liceele aceste nu sunt de loc românești, ci numai niște institute de țâmpire, și unul dintre aceste nu e susținut de stat, ci de fondul românesc. În așa mod e împlinită paritatea cu Rutenii pe terenul școalelor mijlocii. Ba putem spune, că d-lor ne-au și întrecut, dacă socotim și gimnaziul din Vășcăuți, care și el e susținut de stat, dacă și din fondurile secrete. Noi, poporul băștinaș, mai numeros din țara aceasta să avem mai puține gimnazii decât Rutenii, cari n'au lipsă decât cel mult de două gimnazii? Neputând ucrainii umplea gimnaziile lor cu băieți din Bucovina, ni aduc pe capul nostru cete întregi de copii din Galiția, cari vor răpi odată copiii noștri pânea de

toate zilele. — Gimnaziul rutean din Sirete e deci de prisos, și dacă se înființează se face numai de aceea, spre a lovi din nou în cel mai loial popor din monarhie. Spurcându-se prin gimnaziul acesta un loc istoric al nostru se dă întregului neam românesc o lovitură care nu se va uita nici odată. Răpirea bisericii noastre, înscrierea cu de-a-sila de băieți români în școli rutene, tratarea barbară a Românilor în Ungaria, episcopia greco-catolică ungu-rească și acuma un gimnaziu ucrain în Sirete, vedeți cât de bine ni merge.

Românilor, împiedicați înființarea gimnaziului rutean în Sirete, vechiul și istoricul oraș moldovean, locul de naștere al marelui nostru Teliman. La luptă, căci nu e încă prea târziu. Cerem cu toată insistența o intervenție energetică a deputaților noștri, mai ales a d-lui Hormuzachi care e ales de Români din districtul acesta, căci asta ar însemna o rușine ca noi Români, cari totdeauna am avut și avem și acuma mai mulți copii în gimnaziul nostru să nu căpătăm paralele române, iar Rutenii cu mai puțini copii să le capete. În prima linie însă va fi rușinea aceasta a deputaților cari nu-și bat capul cu cele ce se petrec în Viena și cu cele ce se pun la cale contra noastră. Poporul român va ști însă ce răspuns să deie trimișilor săi în parlament cari numai de trebile lor grijesc.

Raport asupra activității Societății Mazililor și Răzeșilor bucovineni de la înființarea ei.

(Urmare).

În fruntea celor ce au pornit la înjghebarea societății răzeșilor și mazililor era domnul Dionisie cav. de Bejan, consilier consistorial și bărbat încărunit în muncă neobosită și care și astăzi, cu toate că a ajuns vârsta de 75 de ani, lucrează pentru nația sa neîntrerupt și face parte din oricare întreprindere națională, înțelegând și acuma cu o rară pătrundere nevoile prezentului și având totdeauna soluțiuni de îndreptare și arătând mijloacele pentru înaintarea neamului său.

Pe lângă dumniasa a luat parte activă la înființarea societății d. Ioan cav. de Bejan, paroh în Cernăuți, care însă a păstorit 30 de ani în Stănești-de-sus, deci cam în mijlocul satelor răzeșești din nord, cele mai mari și cele mai primejdite de rutenizare; un alt cleric d. Dimitrie cav. de Țopa, pe atuncia cooperat parohial în

comuna Rarance peste Prut, astăzi profesor de religie la școala reală greco-orientală în Cernăuți și cinci studenți de teologie d-nii: Dimitrie Cărbune, Ioan Coțec, Ioan Grigoraș-Sucevan, Petru de Tăutul și Gheorghe Velehorschii; aceștia sunt bărbații cari au contribuit la înjghebarea societății răzeșilor cu tot avântul sufletului lor pătruns de idealuri naționale. Din mijlocul teologilor d-nii Cărbune, Tăutul și Dimitrie Voloșenco făcuseră un „club răzășesc“ care avea misiunea specială să pregătească terenul pentru înființarea societății noastre. După mai multe consfătuiri în club se prezentară odată d. Petru de Tăutul și d. Dimitrie Cărbune înaintea d-lui consilier Bejan și, desfășurându-i toate pregătirile ce le-au făcut în scopul înființării unei societăți a mazililor și rezeșilor, l-au rugat să binevoiască a le da sprijinul său. D. consilier Bejan li răspunse: „Barba mea este albă, dară inima mea este roșă, vă stau deci cu plăcere într'ajutor.

Și dacă îl numesc pe d. Vasile de Tudan, pe atunci substituit de notar, azi notar la Stulpicani, ca pe cel din urmă, nu o fac pentru că ar avea mai puțin merit pentru societate, ci pentru că dumniasa a fost singurul mirean în mijlocul celor de sus. D-șă însă a fost bărbatul, care ca jurist a elaborat statutul societății, a pus deci temelie pentru existența ei. Ca să putem aprecia însă îndestul munca prestată de d. Vasile de Tudan pentru răzeșii din satul Costești, de unde e originar, nu ne ajunge locul aice.

La adunarea aceasta „prelabilă“ s'a discutat scopul societății și s'a votat statutul, care trebuia trimis la guvern spre aprobare.

A doua adunare prelabilă din 8 April 1900 se declară de către președintele provisor d. Dionisie cav. de Bejan de adunarea generală constitutivă pe baza statutului aprobat de guvern. Adunarea aceasta, deci, avea să aleagă un comitet pentru pregătirea și convocarea adunării generale ordinare.

În discursul său de deschidere arată președintele că „starea mazililor și răzeșilor din Bucovina“ a rămas singura stare uitată și nebagată în seamă așa, că aceasta a început a se înstrăina de corpul națiunii române, neîngrijindu-se nimene dintre Români de înaintarea culturală și de sprijinirea economică a acestei stări. Dar a se lăsa și mai departe starea aceasta pe sama străinilor fără a se interesa de ea „este o păcătuire în contra propriului nostru sânge și taie drept în carnea vie a poporului nostru“.

Arată mai departe, că răzeșii locuiesc în peste 30 de sate din Bucovina din care abia vre-o 10 sunt curat românești, pecând cele mai multe sunt sau mixte, sau declarate de statistica ofi-

cioasă de curat rutene. Și cu privire la satele rutenizate zice: „Ne doare înima a aminti această pierdere și ni se impune din împrejurările aceste îndătorirea sfântă a aduce și pe acești frați înstrăinați la vatra strămoșască și a-i ajuta ca să nu rămâie nici ei lipsiți de cultura românească și de binefacerile institutelor noastre românești ce le-am înființat pentru înaintarea noastră culturală și economică“.

Înainte de toate va trebui așadar societatea să aibă înaintea ochilor trezirea conștiinței de origine la răzeși, căci numai astfel se va putea pune o temelie sigură pentru readucerea la sinul popoului român a acestor frați din satele slavizate.

Cei 15 domni, prezenți la adunarea aceasta, se declară membri ai „Societății Mazililor și Răzeșilor bucovineni“. Din mijlocul lor se aleg nouă domni în comisiunea constitutivă provizorie cu d. D. cav. de Bejan ca președinte; ceilalți domni din comitetul provizor sunt următorii: Emil de Tomorrow, vicepreședinte; Vasile de Tudan și Dimitrie cav. de Topa, secretari; membri fără funcție: Ioan cav. de Bejan, Gheorghe Isăcescul, Ioan Drafta, Nichifor Șcraba și Isidor de Tomorrow.

Comitetul acesta provizor și-a făcut pe deplin datoria. A trimis apeluri și invitații către boeri, mazili și răzeși, a intervenit și în persoană așa că întâia adunare generală ordinară din 16 Iulie nou 1900 s'a prezentat ca o manifestare impozantă a răzeșilor din Bucovina. Domnia o însuflețire și o întrecere rară de a îndemna pe unii și pe alții ca să se înscrie ca membri în nou creată societate, și rezultatul acestei propagande a fost chiar la prima adunare generală foarte frumos.

Adunarea generală din Iulie 1900 a fost cercetată de aproape una sută de persoane din toate părțile de mazili și răzeși și de câțiva boeri în frunte cu familia Hormuzachi, între cari erau răposatul Nicolai baron Hormuzachi (tatăl actualului mareșal al țării d. dr. Alexandru baron Hormuzachi), și domnia Eudoxie și Costantin baron Hormuzachi.

Președintele comitetului provizor deschide adunarea salutând pe oaspeții adunați cu cuvintele: „Vă salut, preestimaților domni, mazili și răzeși bucovineni, cari ne-ați onorat cu prezența dumilorvoastre, înprospătând așa amintirile sfinte din trecut, amintiri istorice, cari ne leagă deolaltă și sunt gloria neamului nostru.

Cu inima pătrunsă de patriotism și cu gândul la ajutorul atotputernicului Dumnezeu, deschid întâia adunare generală constitutivă a societății mazililor și răzeșilor bucovineni“.

Ca întâile se anunță la cuvânt d. Vasile de Tudan, care expune cam următoarele: Toți mazilii și răzeșii sunt de acelaș neam și de acelaș sânge, ei sunt toți de neamul românesc (moldovenesc), ei poartă nu numai nume românești ci în vinele lor pulsează și un sânge neamestecat cu acel al altor neamuri, un sânge curat moldovenesc. Aceasta o știau ei până nu demult cu toții și de aceea și legăturile între ei erau în trecut foarte strânse.

E drept că în vremuri mai vechi ei trebuiau să trăiască în bună înțelegere și în prietenie strânsă și de aceea ca să-și poată apăra moșiile lor și țara voevozilor care i-au așezat pe la marginea hotarelor Moldovei. Deci având ei totdeauna înaintea ochilor paza hotarelor țării trebuiau la ori ce moment să fie gata a apuca arma în mână și a porni contra dușmanului care li amenința moșia. Astăzi însă ei nu mai sunt primejduiți de încălcările unui dușman din afară, și chiar dacă s'ar apropia un dușman, atunci stăpânirea are oaste ca să-i apere așa că ei singuri nu mai au nevoie să apuce sabia în mână ca să meargă la luptă. În urmarea aceasta și legăturile lor de prietenie au slăbit pe încetul și de mult nu mai sunt așa de strânse ca în timpurile trecute.

Și oare e bine că s'a întâmplat așa și au ei mai puțină nevoie unul de ajutorul altuia? Și dacă strămoșii lor cu bogății mari și pământuri întinse se sprijineau întreolaltă, pot ei astăzi cu puțină avere și cu un petec de pământ ce li-a rămas să trăiască fără sprijinul reciproc? Și nu au ei nimic de apărut contra dușmanilor din moștenirea ce li-a rămas? Dacă ne dăm bine seama vom vedea, că dela strămoșii noștri, ne-au rămas pe lângă bunuri pământești și bunuri sufletești care nu trebuie mai puțin să le păstrăm. Pe lângă pământul rămas ni-au mai lăsat moșii noștri și limba și legea lor care au păstrat-o ei în cinste și le-au apărut cu aceeaș tărie ca și bunurile pământești ce le aveau.

Astăzi trebuie să cercăm a înnoi legăturile familiare din vechime, trebuie să ne asociem și să ne împrietenim pentru a ne ajutama întreolaltă. Societatea va căuta să strângă în mijlocul său pe toți mazilii și răzeșii, iar cu banii strânși din cotizatiile membrilor se vor sprijini copii sirguincioși cari cercetează școalele din Cernăuți" etc., așa glăsuia d. Tudan în orațiunea sa.

Dar fiindcă societatea ce s'a înființat la Cernăuți nu va putea așa de lesne întruni mulți răzeși de la țară, de aceea se ia în vedere de a se înființa la sate filiale de ale societății din Cernăuți.

Părintele Topa vorbește despre modul cum ar putea răzeșii să-și recâștige limba românească. Pentru aceasta să se folosească ei de

mijloacele îngăduite de constituție, să-și trimită copiii la școalele românești, să-i ferească cât se poate de școli și gazde rusești și să-i dea la internatele românești — la cel de băieți și cel de fete. Dacă vor ști răzeșii din ce neam se trag, dacă vor înțelege scopul societății, cu toții vor veni la noi să-i primim ca membri, vor aduna ban la ban și vor putea să-și facă un internat la Cernăuți unde copiii lor vor putea afla un adăpost potrivit și vor putea fi crescuți în sens național.

Răposatul boer Nicolae baron Hormuzachi îndemnă societatea la lucrul început și-i dori spor în redesteptarea răzășimii.

La adunarea aceasta anunțară 74 domni întrarea lor în societate, dintre cari patru ca membri fondatori.

Comitetul ales s'a constituit în următorul mod: președinte: Dionisie cav. de Bejan; vicepreședinte: Constantin baron Hormuzachi; secretar: Dimitrie cav. de Țopa; casar: Ioan cav. de Bejan; controlor: Vasile de Tudan; membri fără funcție domnii: Ion Drafta, Dionisie cav. de Păunel, Tit. cav. de Vasilco, Eugen Braha, George Țânta, Nicolai Stângaciu și Victor cav. de Cupărencu.

După înființarea societății și alegerea comitetului, întâia dătorință a acestuia era să caute a propaga ideile societății pentru a câștiga membri noi și cât se poate de mulți. Și în adevăr au început din toate satele răzășești a incurge petiții pentru primirea în societate. Astfel din Piedecăuți, apoi din Stănești-de-jos, Carapciu p. C., Voloca etc. Comitetul avu dătorința să atragă atenția răzeșilor și asupra recenzământului din 1900, dar fiindcă nu era mult timp pentru a se colinda toate satele de cătră membrii comitetului, s'a recurs la ajutorul bărbaților de încredere și aderenți ai chestiei răzășești.

În adunarea generală din 5 August 1901 se aleg în comitet d. Leon cav. de Samson, mare proprietar din Bărbești în locul d-lui Constantin baron Hormuzachi, ca vicepreședinte. Membri noi se aleg în comitet domnii: Nichifor Șcraba, inv. în Cernăuți, Leon cav. de Vlaico, mare proprietar în Horoșăuț și Iulian Stângaciu în Cernăuți, acești din urmă în locul domnilor: Eugen Braha, Victor Cupărencu și Nicolai Stângaciu, cari au ieșit din comitet. De altfel fură realeși ceilalți opt membri din comitetul vechiu din 1900.

Anii 1901 și 1902 arată mai puțină activitate a societății în afară.

Timpul acesta se folosește pentru a pune bază pentru o activitate mai rodnică la țară, prin satele răzășești. Se pregătește și un proiect de a se schimba statutul pentru a putea lărgi cercul de activitate al comitetului. Numărul membrilor din comitet se sporește

la 15 pentru a se putea alege câțiva reprezentanți de la țară în comitetul acesta. În anul 1902 resări un propagator fervent al chestiei răzășești în persoana d-lui Iancu cav. de Cuparencu care, fiind până atunci profesor gimnazial la Suceava, reuși să fie mutat la Cernăuți.

Adunarea generală pe anii 1901 și 1902 se ținu abia în 25 Octombrie 1903 în prezența unui număr de 72 membri. Adunarea aceasta votă noul proiect de statute și alege în comitet vr'o câțiva membri tineri și zeloși. Astfel reușiră a fi aleși în comitet d-nii: Iancu cav. de Cuparencu, Ioan de Sevescul, Eusebie Procopovici și dr. Daniil Verenca în locul domnilor Vasile de Tudan, Ion Drafta, Iulian Stângaciu și Gheorghe Țântă.

Comitetul, astfel premerit cu bărbați în vigoarea vârstei lor, porni la muncă și chiar anul următor, adică 1904, avu de înregistrat un progres frumos. Câștigă un număr de membri sprijinitori și o rdinari, ținu o adunare la Piedecăuți, alta la Broscăuții-vechi și o a treia în Banila-Moldovenească, începu a acorda subvențiuni la copii de răzeși sermani cari cercetau vre-o școală din Cernăuți.

La adunarea generală din 1904 s'au adus în discuție idei nouă pentru a propaga chestia răzășască. Astfel g. Grigorie Halip, profesor la școala agronomică, propuse comitetului ca să înceapă a aduna fonduri pentru a putea înființa școli de minoritate în comunele primejduite de slavizare completă, propunere care abia după 7 ani, adică la 1911 a început a se înfăptui. D. dr. Ilarion Verenca propuse ținerea de conferințe din istoria națională pentru a arăta răzeșilor și mazililor trecutul lor, și aranjarea de concerte în legătura cu conferințele aceste.

Un alt membru, d. N. de Totoescul ceru la aceeaș adunare ca comitetul să interviev la „Societatea pentru cultura și literatura română“ ca să se primească la „Internatul Francisco-Iosefin“ și un număr oareși-care de răzeși.

În adunarea din Banila-Moldovenească, cercetată de 130 de răzeși, iniție vicepreședintele Cuparencu înființarea unei filiale a societății din Cernăuți.

Anul 1905 fu și mai rodnic în activitate. Astfel sau convocat mai multe adunări generale extraordinare pe la sate și s'au aranjat câteva petreceri. Adunări generale au avut loc la Igești în 6 Mai, la Mihalcea în 28 Mai, la Mușenița în 11 Iunie, la Ropce în 18 Iunie, la Broscăuții-vechi în 30 Iulie, la Budeniș în 28 August și petreceri s'au aranjat la: Voloca pe Ceremuş, la Căbești, la Banila-Moldovenească și la Ropce.

În ședința comitetului din 19 Mart 1905 își dă demisia d. Ioan cav. de Bejan din postul de casar și predă noului casar, dlui Ioan de Sevescul suma de 1345 cor. 4 b. Pentru osteneala ce a avut d. Bejan ca casar prin 5 ani, adevă de la înființarea societății i-se votează mulțămita comitetului. Președintele îndeamnă comitetul ca să grijească cât de curând să cumpere o realitate ca să-și aibă și răzeșii un adăpost al lor.

În ședința comitetului din 15 Iunie 1905 propune președintele, societatea să îndemne pe răzeși în acele sate unde limba română nu se înstruește în școală, ca să ceară prin petiții introducerea acestora măcar ca obiect de învățământ.

În 22 Octombrie 1905 se convocă adunarea generală ordinară la Cernăuți la care s'au prezentat 92 de membri și deputații dd. Aurel cav. de Onciul și Florea Lupu.

În discursul de deschidere a adunării zice președintele între altele: „Avem lipsă domnilor, de o casă proprie și de un institut pentru creșterea copiilor de răzeși“.

În raportul ce se face pe anul expirat se constată că societatea a ținut 7 adunări generale extraordinare pe la sate și a dat 5 petreceri. Atât adunările cât și petrecerile au avut o reușită frumoasă și pretutindene fu întimpinat comitetul societății cu multă însuflețire. Dovadă e numărul cel frumos de membri ce s'au anunțat cu prilejul adunărilor din diferitele sate și frumoasa sumă de 680 cor. ce au rezultat din aranjările societății, care e un venit mare dacă se ia în samă că cheltuielile ce s'au subtras din venitul întreg erau destul de considerabile. Se relevează sprijinul ce l-au căpătat comitetul în întreprinderile sale de cătră preoțime și învățătorime. Din venitul societății se destinează una mie de coroane pentru fondul neatacabil, din care ar fi să se clădească un internat pentru copiii de răzeși. D. Dimitrie cav de Topa propune ca societatea să grijească numaidecât de înființarea unui internat. Speșele să se acopere din colectele ce trebuie făcute de pretutindeni și să se ceară de la dieta țării deasemenea o subvenție mai mare. D. Aurel cav. de Onciul promite sprijinul său.

În anul 1906 se pornează pe calea începută și se convoacă adunări la Carapciu pe Ceremuș pentru întâia oară, deasemenea la Cuciurmic, Țurenii apoi la Mihalcea, Mușenița, Ropcea și petreceri se aranjează la Carapciu p. C., la Costești și la Voloca pe Ceremuș.

În adunarea generală din 21 Octombrie 1906, care se ține în fața unui număr de 86 de membri se constată frumoasa activitate a comitetului de peste an. S'au aranjat 3 petreceri la sate, și s'au ținut

6 adunări. Membrii societății pretind primirea unui număr mai mare al copiilor de răzeși la internatul de băieți din Cernăuți. D. Reus Vasile cere înființarea de bănci Raiffeisen în satele răzeșești, deci comitetul să se ocupe puțin și cu chestiile economice.

(Va urma).

Documente.

O hotarnică a Comăreștilor.*)

Pre înalțate și luminate doamne să fii Mărieta (să)nătos întru mulți ani cu fericire în luminat scaun Măriitale.

Cu pre plecată sciesoare facem știre Măriitale că viind preutul Iftemie ot țanutul Cernăuțului cu luminată carte a Măriitale întru care ne poroncește Măriitata ca să mergem la moșie Comăreștii ce iaste la țanutu Suceviă pă apa Seretiului ca să hotărim și să alegem toate părțile răzeșilor după jaloba lor ce au jăluit Măriitale și după luminată porunca Măriitale am mers acolo și am străns toț răzeșii de Comăreștii și măgieș de pe înpregiur și am căutat stare locului cu toț răzeși și megieși ca să nu să înpresoare vro moșie din sus au din gios și măsurându-s hotarul pă lung s-au găsit o sută trii spre zăce pol odgoane și otganul căte de doăzăci de stânjen gospod și în curmezăș în capătul din sus s-au găsat optzăci și șese otgone câmp și capătul din gios doăzăci și patru otgoane câmpul despre Paunca și otgon tot acela și luându-să sama foarte cu amăruntul tuturor răzeșilor pă încrisoare ce au de baștină și de cumpărătură s-au găsit la preot Iftemie zapis de cumpărătură și baștină din strămoșu său Zaharie di la alț răzeș de Comărește întru care cuprinde giumatate de sat, și ni mai arată un zapis de danie di la Gligorie fimeia lui Gligorii celui bogat di a opta parte di sat care să cuprinde parte preutului Iftemie giumatate di sat și a opta parte care ni-au arătat și carte de giudecată preutul Iftemie dela dumialui Costantin Turcul biv vel medelnicer staroste de Cernăuț ce au avut Isac ficiorul Zaharii cu alț rezeș de Comăreșt din vilet șapte mii doă sute cinci an(i)și ni-au mai scos Alexandru Vasilco un zapis de cumpărătură anume di la Langa și di la Calță răzeș din Comăreșt de la Vașco Țânta care cuprinde a opta parte di săt și ni-au mai scos Gheorghii Riptă un zapis di baștină de a patra parte di sat de Comăreșt de la Ivașcu Țântă ce să trage de pe

*) Documentul acesta și cel următor sunt în posesia d-lui Ioan cav. de Baloșescul, mare proprietar în Comărești-Bețcov, care ne-a pus la dispoziție cu mare amabilitate bogata sa colecție de documente. Mulțămim și pe calea aceasta d-lui Baloșescul pentru bunătatea sa. A. V.

Toder Iurașco vel paharnic ce au fost dat zestre Lupului Tăutului din care să trage Gavrilaş Tăutul i Ripteni i Vasile Braha și cu niamul său care sau închiet tot satul Comărește dară fiind o samă din răzeș care n-au aut scrisoar(i) și nice (-nici șters și înlocuit cu nimine) numele lor în vânzăr nu s-au găsat fiind că s-au înmulțat niamul lor carii să trag din Ininciul (?) toț fiind toată moșie alui care s-au dovedit din scrisoare dumisale medelniceriului Turcul când s-au giudecat toț răzeș de Comăreșt carii nici răzeșii cumpărători n-au putut a tăgădui din nainte noastra cum că nu sânt răzeși din Comăreșt și să trag și i(i) din Inăciul (?) ce văzând noi că satul s-au cuprins tot di aceșt cumpărători ci sânt mai sus numiț și a-i înștrăina și pe dinșii de pe moșia strămoșilor lor n-am putut ce li-am socotit și li-am dat și lor din părțile acestor cumpărător mai sus numiț care au prîmit și cumpărătorii și li-am dat și lor câte șapte otgoane anume lui Semeon Gribince său lui Potrașcu Mintici și la niamul său și șapte otgone s'au dat Lupului Scripi său lui Ion Scripi i lui Pălituic cu niamul lor și șesă poi otgon s-au dat lui Ion Băjan și noă otgon sau dat lui Ștefan Lausticăi său lui Iordacai Lausticăi și la tot niamul său însă cu doo otgone din cumpărătură ce sânt numai alui Ștefan și șapte otgone s-au dat lui Masiian strănepot lui Tudan i la tot niamul său care mai pe larg arată scrisorile ce s-au dat la mâna lor de toate pricinile lor hotărându-să și părțile care sau și stălpit și hotariul Comăreștilor din sus să începe din hotarul Jadovii unde s-au pus doao pietre ună peste Seret dispre Bănilă și una dispre Stănești lângă drum și s'au făcut și un boor în malul Bilci întru un stăjar tot dispre Stănești și purcede din sus alătore cu hotarul Bănilii și merge în gios până în hotarul Pancăi unde s-au pus și piatră și di acolo purcede drept peste Siret spre răsărit și merge până în hotarul Bobeștilor și de acolo... merge alătore cu hotarul Costeștilor și a Stăneștilor până în hotarul Jadovii și întră acesta chip să încheia tot hotarul Comăreștilor. Aceasta facem știre Măriitale și să fii Măriitale sănătos robii Măriitale

let: 7270(=1762), Mai 15.

Vasile Bașota, biv vel stolnic,
Toder Silion, biv vel medelnicer.

Precum aceasta copie iaste adevărată din cuvânt în cuvânt depe matca sa ce adevărată prescresă pentru care prin aceasta să întărește.

Cernăuț la 12 Mai 1796.

Gavril fon Dragoși, a k. k. tabuli regi regist.

Carte domnească.

Noi Grigorie Alexandru Ghica voevod bojieu milostii gospodar zemli moldavscoci credincios boiariul Domniei mele Dum. Gheorghii biv vel sulger, staroste de Cernăuți îți facem știre, că de aici de la divanul Domniei mele cu judecata ce au avut Dochița, fată săracă a Mariei Cotomăneas(ăi) cu unchiu său, cu Ion Vlad pisariu, pentru părțile ei de moșie ce le are depe moașa ei anume Părvănoae ce să înparte în doao cu unchiu său Ion Vlad, care părți de moșii sânt în ținutul Cernăuților, anume în satul Ivancăuții și satul Stănești, și în Jadova ce iaste în ținutul Sucevii, și fiind că de câțiva ani au fost hotărât acest Ion Vlad, unchiul numitei fete Dochiții, părțile lui de moșii tot întru aceste sate și având și numita Dochița părți de moșii în doao cu unchiu său Vlad pisar și de vreme că nefiind Dochița de vârstă, nici alt neam mai aproape neavând ce numai pe unchiu său Ion Vlad, și el știind că iaste unchiu Dochiții au răspuns la părțile ei de moșii și le-au fost și tras în stăpânirea lui, și așa hotărând în numitele sate ce s'au zis mai sus cu totul au luat și părțile numite feate în stăpânirea lui cu chip ca acesta că au rămas o fată săracă despre părinții ei și ne mai având nici frați sau rudeni mai aproape, socotind că o va depărta cu totul din toate părțile ei de moșii din numitele sate ce s'au zis mai sus le-a ținut până acum supt stăpânirea lui, de vreme că Dochița era slujind pen casale streinilor, până la această depre urmă rădicase la vârsta căsătoriei. Deci acum de câțiva ani numita fată Dochița văzându-se înstreinată despre toate părțile de cătră mila părinților ei, căci și din părțicealele de moșii ce-i rămăseasă de la moșii și părinții ei așijderea cu totul depărtată și streinată: despre o parte de o mătușă a ei Hagioae din Botășani ce i-au fost trăgând tot aceste părți de moșii supt stăpânirea ei cu un zapis oareșcare rău, care numita fată Dochița întâiu de acolo ș'au scos moșiile ei, dovedindu-se acel zapis rău prin multe judecăți a ispravnicii și a divanului Gdăs (gospod); iar despre altă parte decătră unchiu său Ion Vlad, pisariul, carele au dat samă cumcă aceste părți de moșii a Dochiții ar fi fost vândute și zălojite și el le-ar fi răscumpărat cu mulți bani, care Dochița au arătat cu dreaptă încredințare cumcă partea de moșie din satul Ivancăuții ar fi fost zălojită dar nu drept multă somă de bani, și pe acea parte de moșie a ei din Ivancăuți ar fi răscumpărat-o unchiu său Vlad, iar pentru ceale lalte părți de moșii din satul Stăneștii și din Jadova nici cât de puțin nu s'au pomenit nici s'au auzit în zilele părinților ei să fie fost zălojite sau vân-

dute, ce numai Vlad pisariu acum au arătat că părțile de moșii a nepoată sa Dochii au fost zălojite și vândute și el le-ar fi răscumpărat. De care mai pre larg veți înțalege dumneavoastră toate pricinile din cărțile de judecăți ce-au avut numita Dochia de câțiva ani și cu ce chip s'au fost împresurând părțile ei de moșii, care cărți sint la mâna ei; pentru care iată că am orânduît Domnia mea pe boiariul nostru dumnealui Ștefan Tabără, vornicul de poartă, ca să meargă la numitele moșii ce s'au zis mai sus, așijderea și dumneata să cauți să rânduiești un mazil sau doi, oameni aleși, ca să meargă împreună cu boiariul nostru ce s'au arătat mai sus, la numitele demai sus sate, și cu ochi deschis și în frica lui Dumnezeu să-i aleagă părțile de moșii a Dochii de cătră a unchiu său Ion Vlad pisar, la care mergând să cheame întâiu pe Ion Vlad pisariu, să-ș aducă toate scrisorile și hotarnicile, așijderea să cheame și pe toți răzașii ce vor fi întru aceale sate, încă și pre alți oameni de cinste de vor fi bătrâni, și macar de vor fi și streini, și mărturisind adevărul să urmeaze numiții hotarnici după cum vor cunoaște dreptatea și adevărul, atât depe scrisori ce vor arăta cât și depe mărturii ap oameni bătrâni, iar mai ales cu toată încredințarea să cerceateze numiții mai sus hotarnici, cu amăruntul și în frica lui Dumnezeu, pentru pricina zapiselor de zălojitură și de vânzare, ce zis Ion Vlad unchiul Dochii că ar fi fost zălojit și vândut, și macar ori care dintre răzaș vor mărturisi sau vor arăta vre un zapis pentru toate cu amăruntul să-i cerceateze și să-i ia sama cu ce chip de orânduială vor fi făcute aceale zapise și de câți ani, și drept câți bani s'au zălojit sau s'au vândut și de cine s'au zălojit sau s'au vândut și în ce vreme, așijderea și mărturisirea a oameni bătrâni iarăș cu bună socotință să să socotească, și așa să-i aleagă părțile de moșii a numitei Dochii osăbindu-le de a unchiului ei, și cu pietri hotară stălpindu-le. Așijderea să socotiți și pentru venitul părților ei de moșii, ca cât s'a veni la o parte de moșie venitul pe un an, și care din răzaș vor fi arat sau vor fi cosit, sau vor fi luat dijmă, sau de pe casă a oameni streini ce vor fi șazători pe părțile ei de moșii, din toate pe obiceiau cine ce va fi luat, pentru toate să le socotiți cu oameni buni, și să-i dați și mărturie, și după hotărătura ce să va face să-i să dea și hotarnică în seamne iscălită de toți, atât de numiții hotarnici, cât și de alți răzaș și înprejuraș: ca săș stăpânească și săș dijmuiască părțile ei de moșii pe obiceiau și după hotărătura testamentului; și carii vor fi luat și vor fi mănecat venitul părților ei de moșii, și pe câți să vor dovedi și nu să vor supune să-i dea cu bună voință, dela unii

ca aceia să-i împlinești dum. păr la cel puțin, de vreme că întru atâta ani au purtat-o pre la atâtea judecăți pedepsindu-o, pe drumuri, și prin obraze de judecăți, și o față săracă să o aducă la atâtea schingiuiale, și o au băgat în cheltuiuale și în datorii vrând, încă și din părțile ei de moșii să o depărteaze și să o înstrăineaze. Ci ori de la tunchiu său, sau macar ori de la care-i vor fi mâncat venitul părților ei de moșii de la toți să-i plinești să nu să păgubească, aceasta scriem — într'alt chip să nu fie.

L. p. 1765, Iun. 16.

Proci . . . , vel logofăt.

Dela țeară.

În 28 Aug. a avut loc în Costești o adunare impozantă a mazi-
lilor și razeșilor, la care a participat din partea comitetului dr.
Cuparencu. După serviciul divin săvârșit de preoții Leon Palievici,
Isidor cav. de Barbier, Vasile Rudeiciuc și Teodosie Mardari a vorbit
dr. Cuparencu razeșilor despre însemnătatea școlii particulare din
Costești provocând pe cei de față să înscrie copiii lor numai la
școala românească. Dl Mihail Tudan mulțamește d-lui dr. Cu-
parencu pentru sprijinul acordat în anul trecut și roagă ajutorul
societății și în viitor. Frumoase cuvinte au adresat adunării d-nii
Vasile Tudan și au vizitat toți localul soc. „Sentinela Răzăsească“,
unde să află și a II-a școală particulară. Aici a avut loc înscrierea
elevilor. S'au înscris 152 copii la școala rom., astfel că e de lipsă
al III-lea local și o nouă putere didactică.

Ne bucură activitatea soc. „Sentinela Răzăsească“ care deși
nu de mult s'a înființat, numără azi 330 de membri; spiritul ei
conducător e harnicul preot Mardari.

Cu această ocazie amintim frumoasa sărbare familiară, care a
avut loc cu o zi înainte în casa d-lui exarh Isidor cav. de Barbier.
În centrul ovațiunilor erau d-na și d. Mardari. A fost de față o
elită românească și-ți făcea o plăcere deosebită, să auzi o con-
versație curat rom. în părțile Prutului, ceea ce datorim în prima
linie venerabilei noastre preoțimi care susține elementul român.

Sentinela Prutului.

Dela munte.

În 15 Aug. a vizitat comuna Breaza cu ocazia unei excursii la Sulița-Lucina-Cârlibaba, harnicul luptător al cauzei naționale din comunele mixte prof. dr. Iancu cav. de Cuparencu.

Răspândindu-se vestea în sat despre sosirea d-sale s'au adunat mulți gospodari cari l-au încunjurat și i-au cerut sfatul său în chestia școlii particulare din Breaza. Cu mare dragoste și însuflețire li-a vorbit poporenilor dr. Cuparencu despre școlile particulare înființate în părțile Prutului și despre trezirea mazililor și răzeșilor la viață națională. I-a îndemnat pe oamenii din Breaza să nu-și uite limba și legea străbună, să trimită toți copiii lor numai la școala românească particulară și să curățească munții românești de omida ucraină. A promis tot sprijinul său pentru școală și a remarcat activitatea rodnică națională a neobositului luptător Dionisie cav. de Bejan, care a contribuit foarte mult la înființarea școlii rom. din Breaza. Au mai vorbit d-nii Gribovschi, Burduhos, Ghebiuc și Țăran mulțămind d-rului Cuparencu pentru frumoasele cuvinte și rugându-l, să mai vie cândva pe la Breaza dimpreună cu consilierul Bejan și să țină o adunare mare.

La propunerea d-lui paroh Gribovschi s'a trimis o telegramă de aderență și mulțămită d-lui Bejan. Cu prilejul acesta am constatat, că d. Gribovschi să interesează mult de școala românească și punem mare nădejde în străduințele S.-Sale.

Țin de datorința mea să relevez că d. Gribovschi, ca un adevărat păstor sufletesc se interesează de toate nevoile țăranilor și astfel a dat de boala ce roade la dezvoltarea stării economice a parochienilor săi. Mulți din săteni încăpuse în ghiarele cămătarilor și cât pe ce erau să fie vândute la dobă înainte de câțiva ani gospodăriile celor mai cuprinși munteni. Părintele Gribovschi a dat de urma cămătarilor, a cules cu multă osteneală dovezile necesare și denunțând pe fruntașii cămătaritului înaintea tribunalului aceștia au căpătat pedeapsa cuvenită înfundând pușcăriile, iar sătenii sârmani au răsufletat mai ușor scăpând de prăpastie cu averile lor.

Părintele Gribovschi și-a câștigat merite neperitoare cu combaterea cămătarilor și acuma sprijinește năzuințele culturale și naționale ale țăranilor din Breaza și împrejurime.

Munteanul.

Excursie la Crișceatec — urme nomânești.

Cu prilejul unei reviziuni care s'a făcut la casa din Crișceatec din partea Centralei, am vizitat în 23 Iunie comuna aceasta așezată pe malul Nistrului. După o primire frumoasă în casa d-lui paroh Eugeniu Gorețchi am mers la vechea mănăstire. Acest schit e zidit în anul 1765 de Teodor Preda Hagi. În pridvor e înmormântat Mocraïnschi, cunoscutul luptător din 1809. În apropiere să află capela s. evangelist Ioan, casa peregrinilor și vechea școală călugărească, în care a învățat și episcopul Hacman az-buche. Priveștiștea asupra Nistrului e impunătoare.

În fiecare an ș. a. în 21 Maiu are loc la această mănăstire un mare peregrinaj; pe o învitate ce-am aflat-o la părintele Gorețchi, am aflat următoarea poezie care merită atenție:

Sus pe malul Nistrului,	Din inimă suspină
În tăcerea codrului	Toți perigrini români.
Te pune în uimire	Caută tămăduire
O vechiă mănăstire.	De boalele trupești,
Și sub dânsa curge	Află curățire
Izvorul lui Ioan	De cele sufletești.
A dreptcredincioșilor	Și noi să nu'l uităm
Dulcele liman.	Acest locaș măreț
Aici din veac se'nchină	Cu drag să'l vizităm
Redică a lor mâni	Izvor de atâta preț.

Sentinela Prutului.

Nemții din Moravia în serviciul țării.

Reflexii privitoare la biroul de meliorațiune.

În anul 1902 s'a înființat în Bucovina de cătră Dieta țerii un birou tehnic pentru meliorațiunea pământurilor mlăștinoase. Întinsele câmpii cari nu produc decât rogoz și altă iarbă proastă se pot preface cu ajutorul meliorațiunii, adevă prin punerea de țevi în pământ, menite să înlesnească scurgerea bălților din locuri mlăștinoase, în câmpii mănoase și producătoare de holde. Nemic mai folositor decât asta, va zice fiecare, și mai ales în Bucovina unde pământurile nu se lucrează în mod rațional pentru a se putea scoate cât se poate de mare venit din ele, lucrul acesta trebuia început numai decât pentru a arăta țaranului agricultor că dintr'un petec de pământ poți scoate și un venit mare, dacă știi lucra bine pământul ce-l ai. Dar

pentru a-l aduce pe țăran la înțelegere și a-l face a se apuca de un lucru folositor, trebuie mai întâiu să-i arăți un model la un altul. Astfel fermele-model și meliorarea de pământuri boerești aveau de scop să-l îndemne și pe țăran să încerce a-și drege pământul pentru ca să-l facă mai productiv, mai roditor.

Astfel Dieta țerii, gândindu-se la binele țăranului, a hotărât să înființeze în Bucovina, precum există și în alte țeri, un birou tehnic de meliorațiune care fu atașat Comitetului țerii. Nefiind însă funcționari pentru specialitatea meliorațiunilor din fii ai țerii, trebuia să se aducă de aiurea funcționari de aceștia, buni sau răi nu se putea întreba mult, numai funcționari să fie. Astfel Comitetul țerii primi numai decât propunerea d-lui A. Friedrich, consilier aulic și profesor la școala superioară de agricultură în Viena, și numi la biroul de meliorațiune pe inginerul H. Schmidt din Brünn (Moravia) șef, care și de prezent conduce biroul acesta, însă astăzi are și atribuțiile de consilier de clădiri etc.

Astăzi, după zece ani de existență a acestei instituțiuni, e bine să facem o privire asupra trecutului ei ca să vedem dacă a fost de folos sau ba și dacă s'au împlinit așteptările ce s'au pus în instituțiunea aceasta de către înființătorii săi.

Trebuie să spunem din capul locului că biroul de meliorațiune până astăzi încă nu a împlinit așteptările Dietei din 1902. Și de vină nu este instituțiunea ca atare care e foarte delipsă și poate aduce mult folos țerii, ci vina aceasta o poartă cărmuitorii biroului de meliorațiune, în prima linie d. Schmidt. D. Schmidt adevărat nu se potrivește de fel pentru conducerea acestui birou nu atât din pricina că este străin de țară și că ar fi un inginer incapabil ci mai ales din cauza că îi lipsește tragerea de inimă ca să fie folositor țerii. D-sa în prima linie s'a gândit să-și facă o carieră în Bucovina și să-și umple punga de pe spatele țerii. Și dorințele aceștea și-a ajuns pe deplin d. Schmidt. Sosit în țară ca un om sărac de tot, astăzi dispune de o averică frumoasă, are titlul de consilier pentru clădiri, se bucură de deplina încredere a puternicilor zilei și gospodărește și poronțește cum îi place lui în țară. Pe de altă parte însă d. Schmidt e un șef cum nu se mai poate de rău, lui îi lipsește obiectivitatea necesară, d-sa n'are tactul cuvenit, arată colții funcționarilor supuși conducerii sale în loc să-i călăuzească cu bunăvoință și dragoste. Față de autorități însă el a știut să se poarte așa de șiret că astăzi se crede în Comitetul țerii că alt om mai bun și mai potrivit nici că s'ar mai putea găsi pe fața pământului. D. Schmidt a știut acum doi ani prin șiretenie, să înlătore pe un candidat de la postul de

conducere la departamentul de clădiri, devenit vacant prin retragerea d-lui Lukasiwicz și să acapareze și aici conducerea.

Eată cum Țe d. Schmidt ca șef:

La început întreg biroul de meliorațiune avea numai patru funcționari și anume pe: d. Schmidt, inginer și șef al biroului, căruia îi erau supuși 3 funcționari subalterni numai cu câteva clase normale, veniți de asemenea din Moravia cu d. Schmidt împreună. În scurt însă au absolvat și tineri bucovineni studiile tehnice și deci au putut fi aplicați și băștinași la biroul de meliorațiune. Dar aceasta nu era pe placul dlui Schmidt care ar fi voit ca și mai departe să se înfrupte numai connaționali de ai săi de pe spatele țerii. Astfel cel dintâiu funcționar bucovinean, reposatul Juchniewicz, un Rutean, a avut mult de suferit din partea dlui Schmidt. Guri rele zic că secaturile ce avea să le îndure Juchniewicz de cătră șeful său l-au dus chiar la mormânt.

Acuma ne putem închipui cu ce bunăvoință fură primiți și Românii cari au intrat în serviciul țerii supt conducerea dlui Schmidt, dacă chiar cel dintâiu bucovinean a trăit zile amare la biroul acesta. Și bunăvoință trebuie să se ceară de la fiecare șef față de funcționarii supuși conducerii lui, dacă se așteaptă ca instituția respectivă să funcționeze bine, ba regulamentul Comitetului țerii pentru funcționari arată aceasta ca o datorință a fiecărui șef de birou față de supușii săi. D. Heinrich Schmidt însă nu numai că nu e binevoitor față de inginerii noștri, dară lui îi lipsește și tactul recerut, condiția principală pentru un șef. Astfel s'a întâmplat nu odată că d. Schmidt a bruscat în modul cel mai ordinar pe academicieni din institutul de meliorațiune în fața servitorilor. Că o astfel de tratare omoară într'un tânăr ori ce ambiție și face ca acesta să piardă gustul de lucru de asta dlui Schmidt puțin îi pasă. Că un șef este chemat a da îndrumări necesare tinerilor, veniți de la academie și a-i introduce în lucrul practic, asta d. Schmidt samănă încă să nu știe, dlui crede că ajunge, dacă evaluează lucrările prezentate lui cu „gut“, „schlecht“ etc. fără să ărete greșelile și să deie îndegetările necesare celui ce a greșit. Ba ce Țe foarte condamabil d. Schmidt ține biblioteca biroului său vecinic închisă folosindu-se numai singur de ea fără să puie cărțile necesare la îndemâna funcționarilor săi. Csupt astfel de împrejurări biroul nu poate funcționa cum se cade astă se înțelege de sine.

Dar d. Schmidt tratează cu totul altfel pe funcționarii veniți din Moravia. Astfel un Polletin, un Habiger, un Winter și un Pauler se bucură de toată bunăvoința dlui Schmidt, ba acesta îi protejează

de-adreptul într'un mod prea bătător la ochi, chemându-i adese, în taină, la sine acasă pentru a li da povește și instrucțiunile necesare, fiind aceștia numai „Vorarbeiteri“ sau baumeștri, ca să poată ei face concurență inginerilor specialiști și academiciani și ca să li poată papa pânea acestora. Că unul sau altul din protejații săi se arată recunoscători șefului său cu un contraserviciu, tăindu-i gratuit mascuri acasă sau făcând alt lucru dlui Schmidt asta se înțelege de sine (o samă din acești baumaștri se ocupau adecă de meseria căsăpiei înainte de a intra în serviciul țerii ca „ingineri“).

Deocamdată atâta despre d. Schmidt. În numărul viitor vom prourma cu arătarea serviciilor aduse țerii de acest funcționar mare.

Știri mărunte.

Zi de doliu. Astăzi, 10 Septembrie, e o zi de doliu pentru toate popoarele din Austria. Patrusprezece ani se împlinesc de la ziua fatală, când o mână criminală a curmat viața Maiestății Sale Împărătesei Elisabeta. În toate bisericile se înalță azi rugăciuni pentru sufletul defunctei noastre Împărătese.

Distincție. D. primprocuror dr. Dimitrie Tușinschi a fost distins de monarhul cu ordinul „coroana de fier cl. III“.

Dieta țerii. După toată probabilitatea Dieta Bucovinei se va convoca pe ziua de 2 Octombrie 1912.

Numiri. D. Iancu Nistor a fost numit zilele trecute profesor extraordinar la universitatea de aici pentru nou creată catedră de istoria Europei sudostice. Cererea Românilor a fost deci numai în parte împlinită de prea înțelepții din Viena. Catedra istoriei românești nu ni s'a putut da, ca să nu ceară și celelalte națiuni acelaș lucru. Noi însă nu putem înțelege aceasta, deoarece identificându-se istoria noastră cu cea a țării, a trebuit mai mult considerată decât aceea a celorlalte frânturi de popoare. Un punct pe care au uitat să-l precizeze deputații noștri, când li-au venit miniștrii cu catedra pentru istoria Europei sudostice. Lasă să fie și așa. Alegerea de profesor însă a fost foarte nimerită, căci în persoana dlui Iancu Nistor, am câștigat un bărbat vrednic, care va ști să ne apere contra atacurilor așa numiților Kulturträgeri, cari ne defaimau în modul cel mai ticălos prin „operele“ lor despre Valahi, prezintându-ne înaintea străinătății ca pe cei mai sălbatici și proști oameni din lumea

întreagă. Chiar acuma nu demult au primit domnii aceștia, prin frumosul articol al d-lui Nistor, publicat în anuarul școlii reale gr.-orientale, „Zur Geschichte des Schulwesens in der Bukowina“ un avertisment zdravăn. Înțelegem acuma de ce Kulturträgerii aceștia, în frunte cu galițianul Wladko Milkowicz s'au opus cu atâta energie contra numirii dlui Nistor. Asupra articolului sus arătat revenim în numărul viitor, iar pe nou numitul profesor îl felicităm din toată inima dorindu-i succes în toate.

— D. consilier dela curtea de apel din Liov V a s i l e I a c u b o - v i c i a fost numit vicepreședinte la tribunalul din Cernăuți.

— D. Grigorie Mocrensch, prof. la liceul gr.-or. din Suceava, e numit profesor la liceul din Kremsier.

— D. dr. Eugen cav. de Păunel fu numit practicant la biblioteca universității în Viena.

Cive onorar. D. Titus de Tudan, preot în Corcești, fu numit de consiliu comunal cive onorar al comunei Corcești.

Cununie. În 4 August a avut loc în Arborea cununia d-șoarei Veronica Smerecinski, învățătoare în Solca, cu d. Grigorie Găina.

Noi preoți. Teologii absolvați dr. Ilie Păsăilă, Iancu Spănu și Victor baron Vasילו au fost sfințiți în preoți.

Mitropolitul nostru Vladimir donează 1000 de franci nenorociților din Turcia loviți așa de strașnic de cutremurul de pământ. E o faptă care îi va răsplăti Domnul de sus. Paralele au fost trimise patriarhatului din Constantinopole. Din faptul acesta marimumos ar putea și Patriarhul Ioachim să învețe, cum ar trebui să se poarte un dignitar mai înalt cu supușii săi și în general cu credincioșii. Românul Mitropolit trimite pentru un scop nobil parale patriarhului, care persecută în modul cel mai necreștinesc pe supușii săi Aromâni. Cu banii patriarhului se susțin chiar bande grecești, cu scopul de a ucide pe Aromânii ortodocși. Mai bine ar fi fost întrebuințate paralele aceste în cazul de nenorocirea aceasta. Prin donațiunea aceasta a arătat șeful nostru bisericesc încă odată că e însuflețit de cele mai nobile sentimente. Dumnezeu să ni-l fie mulți ani într'u fericirea noastră.

O palmă morală. Că deputații noștri din Viena își bat prea puțin capul cu treburile naționale ni-e destul de cunoscut. Am constatat până acum în mai multe rânduri, că în parlamentul vienez deputați de neam străin au șărit într'ajutor Românilor, atuncia când „ai noștri“ spre a nu-și strica cariera, stăteau pasivi de o parte. Amintim numai chestia istro-română, după aceea in-

terpelațiunile deputaților sloveni, cu ocazia uciderei a câtorva Români din Ungaria la alegerile de acolo, apoi cazul cu episcopia greco-catolică etc. etc.. De falsificarea recensământului și de chestia bisericască din Bucovina nici o vorbă nu s'a auzit în parlamentul din Viena. Și cu atât mai mult ne miră lucrul acesta, cu cât nația noastră e reprezentată în Viena prin cinci (5) partide (democrați, aparariști, conservatori, independenți și sălbateci) în sinul cărora domnește o armonie rară. Vedeti și cu toate aceste nemica. La ce? Mai bine e să devii „Direktor der Central-Kassa“, General-Auditor, Oberlandesgerichtsrat, Forstrat și Graf.

Vreau să vorbesc acum de cazul Mintencu. E știut lucrul, că Mintencu n'a fost persecutat numai de satrapii d-lui Bleyleben, dară și vrednicii, harnicii, desinteresații, genialii și mult iluștrii deputați români s'au purtat față de d. Mintencu ca niște indivizi lipsiți de orice simț omenesc, de cel național nici nu vorbim. Mulți din ei au agitat chiar fățiș pentru prietenul lor Spenul. Și acuma când un deputat ales pe programă socialistă a interpelat în Viena în contra ticăloșiilor săvârșite la alegeri în cercul d-lui Mintencu, nici unul din cei cinci n'a căscat gura. Dar palma aceasta morală ce li-a aplicat d. Grigorovici i-a lăsat reci, ca și alte dăți când străinii au intervenit sau au interpelat pentru Români.

Deputații noștri au dovedit și acuma că vânează numai după interese personale neglijând cu totul chestiile naționale. E timpul suprem, ca să deschidem ochii și să ne dăm sama de ceea ce se petrece la noi în cercurile politice ca să nu fie prea târziu.

Ce plătesc politicianii noștri ni spune cel mai mare om politic al Românilor, d. Al. C. Cuza, într'un articol apărut în numărul 28 al „Unirei“ din Iași. Iată cum îi cvalifică:

Ai Lor ca „Ai noștri“.

Ai lor — politicianii din Bucovina de pildă — sunt întocmai ca „ai noștri“: speculanți ai intereselor publice, pe care le vând cui vrea să le cumpere din care cauză, firește că trebuie să stea în cele mai intime legături cu jidanii cumpărători. Vedeti politician și jidan sunt cele două forme ale aceleiași boli, cum ai zice la friguri, scuturături și căldură: te scutură politicianii, cu politica lor, și asuzi apoi de pe urma jidanilor, de nu te mai poți ținea pe picioare.

Cvalificarea aceasta e perfectă. Da așa sunt „Ai noștri“. Ticăloșia noastră zace numai într'aceea, că nime în Bucovina n'a cutezat să spuie adevărul acesta. A trebuit să vie d. Cuza. — Interesele vitale ale neamului nostru cer schimbare, premenire, fără de care suntem meniți peirii.

În atenția gimnaziilor și liceelor. Au apărut „Exerciții latine pentru clasa I-a de Cornel Hahon, profesor la liceul din Rădăuț. Prin cartea aceasta se împlinește una din cele mai ferbinți dorinți ale profesorilor noștri cari de vr'o doi trei ani încoace trebuiau să învețe copiii noștri în clasa întâia cu cărți scrise și litografiate. Cartea se poate cumpăra la autorul ei în Rădăuț, la care binevoiască să se adreseze toți doritorii. Noi din partea redacției ne bucurăm foarte mult cu apariția acestui manual, pentru că autorul ei este răzeș, și ce e mai mult, se trage dintr'un sat dela granița Galiției ș. a. din Nepolocăuț. Îi dorim succes autorului și îl invităm să urmeze seria publicațiunilor didactice.

Expoziția școlii speciale i. r. din Câmpulung. Petrecând vacanțele la munte am avut ocazie să vizitez și frumoasa expoziție a școlii speciale, care s'a deschis cu 1 August și durează până la 1 Septembrie. Am fost însoțit în toate apartamentele expoziției cu mare amabilitate de directorul d. I. Veslovski, d. prof. N. Mintencu și d. St. Șesan. Mi-a impus haina națională a expoziției. Toate lucrurile sunt mândru expuse și aranjate cu gust estetic; nu-i mirare că expoziția a avut o mulțime de vizitatori din țară și din Regat cari au prenotat multe lucruri spre cumpărare. De tot interesante sunt desemnurile și schițele pentru diferitele obiecte, apoi lucrurile dela cursul de coșărcărit din Sadova, garniturile feliurite de mobile, produsele de pictură și sculptură. Mi-a plăcut îndeosebi muzeul antic, în care e expus și un car gospodăresc construit din lemn, care s'a întrebuițat înainte de 180 ani și a fost aflat în Fundul-Moldovei. În două săli se află expuse lucruri de mână, țesături și broderii ale „Soc. Doamnelor Române“ din Câmpulung adunate de prezidenta soc. d-na Aglaia Luția, soția parohului dr. George Luția. Am fost deplin satisfăcut de lucrările expuse, care arată că arta românească are calități cu cari ne putem mândri și în fața scrutatorilor ori cât de pretențioși.

Un gimnasiu rutean la Vășcăuț pe Ceremuș. Văzând Rutenii succesele Românilor în districtul Vășcăuțului pe Ceremuș pe terenul școlii primare, district pe care onorabilii de mult l-au crezut de curat ucrain, și știind prea bine că în satele răzășești, unde a început „agitația română“ nu se mai poate face nimica, d-lor încearcă acuma cu un gimnasiu la Vășcăuț, prin care vor dâșii să atragă populația răzeșească dornică de carte. Credem însă că s'or înșela rău. Director la gimnasiul acesta este un oare-care, care răspunde la frumosul nume Holota. Susținut pare a fi gimnasiul acesta din fondurile secrete ale statului nostru, căci nu ne putem închi-

pui ca Rutenii cu criza lor la Selanska Kassa să aibă bani pentru un gimnasiu privat. Ne adresăm către toți cărturarii români din districtul Vășcăuțului rugându-i ca să-i ferească pe Răzeși de gimnasiul acesta.

Obrăznicie ucraină. Renegatul deputat Dracinski, al cărui părinți și chiar soția sunt Români, cutrieră de câteva luni încoace, mai că toate satele mixte, agitând într'un mod nu tocmai cinstit, contra poporului din care se trage. Supt pretext de slujbă în sobor se bagă părintele în satele aceste, spre a produce de fapt zizanie între poporeni. Așa s'au vârat S. Sa înainte de două săptămâni și la Camenca unde găsinđ pe un preot tânăr și neexpert i-a succes în întregime planul, ba ce e mai mult, nici nu s'a sfiit a pune o fleandură cu culorile albastru-galbene pe turnul bisericii românești. Ce e drept S. Sa n'a fost singur, a avut pe lângă el și pe deput. renegat Spenuț și încă multe alte capacități de felul acesta. Departe am ajuns noi, să ne puie agitatorii ucrainților zdrențele lor provocatoare pe turnurile bisericilor noastre. Așa ceva încă nu s'a întâmplat la noi. E timpul suprem ca konzistoriu să facă ordine cu preotul acesta, ca să nu facă S. Sa odată și rușinea aceasta clerului, de a se întoarce odată cu reverenda ruptă acasă sau să nu i-se întâmple odată aceea ce a pățit-o Miski în Mănăstăriște; asta ar însemna o degradare a bisericii și a preoției, un lucru pe care nu credem să-l ldorească prea venerabilul konzistor.

Nouă prăvălie românească. În locul prăvăliei vechi și-a deschis prăvălia sa în Palatul național d. Herbay.

Petreceri. Societatea mazililor și rezeșilor bucovineni va aranja în 21 Septembrie o petrecere în Costești și la 22 Septembrie una în Carapciu pe Ceremuș.

Bibliografie. A apărut în Arad „Monografia istorică“ a soc. „România Jună“ din Viena (1871—1911) de I. Grămadă. — O recomandăm cititorilor noștri. Un exemplar costă 3 cor. (România 4 lei).

Mulțămită publică. Renumitul tenor Ionel Rădulescu, care petrece de câteva săptămâni în Bucovina, a donat Soc. Mazililor și Răzeșilor bucovineni suma de o sută de coroane pentru școalele particulare. Aducem pe calea aceasta d-lui Rădulescu pentru fapta sa nobilă cea mai sinceră mulțămită. Comitetul.

Știri ultime.

Mii de copii români îs siliți, neavând școli românești, să cerceteze cele ucraine. Școalele particulare, susținute de societățile românești culturale, nu ajung.

Carapciu pe Ceremuș. În școala românească s'au înscris și au fost primiți două sute pe copii, 100 neaflând aici loc, au trebuit să părăsească școala românească, spre a se înscrie în cea ucraină. Poporul e foarte agitat.

Costești (districtul Vascăuțului). În școala particulară românească s'au înscris 160 de copii. Școala rusască rămâne maică deșartă.

Gogolina (sat dincolo de Prut, în apropiere de Cernăuți). Răzeșii și mai mulți țărani cer școală românească. Nevoind stăpânirea să li împlinească cererea, dâșii au înscris peste 50 de băleți în școala românească din Nouă-suliță. Au mai rămas însă tot pe atâția copii români în școala ucraină, fiind școala românească din Nouă-suliță prea îndepărtată pentru aceștia.

Primiți vești din mai multe sate rutenizate, că o mulțime de poporenii cer ca copii lor să se înscrie în școli românești, așa d. e. în Voloca pe Ceremuș, Vilaueca, Cernaucă, Lucavița, etc. etc. Nefiind cererea lor băgată în seamă și neavând dâșii mijloace, ca să poată susține singuri școli particulare, sunt nevoiți sermanii a trimete și mai departe copii lor la școalele ucraine unde li se infiltrează ura cea mai mare contra neamului lor. Faptele aceste arată în deajuns cât de mare e lipsa de un fond școlar. Oamenii cer școli românești și nu li poți îndeplini dorința. Ne adresăm acuma către românii din toate părțile, rugându-i să li sară într'ajutor celor mai nefereciți frați. Românilor nu uitați de fondul școlar al Societății pentru cultura și literatura în Cernăuți, căci numai așa puteți scăpa pe cei mai periclitați frați ai voștri din ghiarele hrăpărețe ale ucrainilor. La lucru deci și la muncă.

AVIZ cumpărătorilor! În centrul orașelului climateric Solca de vânzare în condiții favorabile **VILA d-nei Berta Verenca** soția directorului Dr. Daniil Verenca. Această vilă cu 2 fălci de loc e situată în locul cel mai potrivit al orașului și ar fi un loc de minune pentru un sanatoriu.